

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2011 R.

7. Czytelnictwo. Promocja. Działalność informacyjna

7.1. Zasięg czytelnictwa; obserwowane preferencje czytelnicze; przykłady najbardziej poczytnych w 2011 r. książek z literatury pięknej, dziecięcej i popularnonaukowej

W województwie śląskim odnotowano znaczny spadek zasięgu czytelnictwa, zarówno w liczbie czytelników jak i wypożyczeń oraz udostępnień księgozbioru na miejscu. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba udostępnień prezencyjnych i wypożyczeń na zewnątrz zmniejszyła się o 230 885 woluminów. W 2011 roku biblioteki woj. śląskiego odwiedziło też znacznie mniej czytelników niż w 2010 roku. Różnica ta kształtuje się na poziomie 4 255 użytkowników. Jest to tendencja ogólnokrajowa, widoczna od kilku lat. Jej przyczyn należy upatrywać w utrzymującym się niżu demograficznym, migracji zarobkowej za granicę, w zwiększonym zainteresowaniu użytkowników biblioteki źródłami informacji elektronicznej, coraz łatwiejszym dostępem do bezpłatnego Internetu. Kolejne przyczyny tego niepokojącego zjawiska to postępujące zaniżanie poziomu nauczania i wymogów edukacyjnych na wszystkich poziomach kształcenia oraz mniejszy zakup nowości książkowych ze środków samorządowych przez biblioteki, spowodowany m.in. wprowadzeniem 5% podatku VAT na książki.

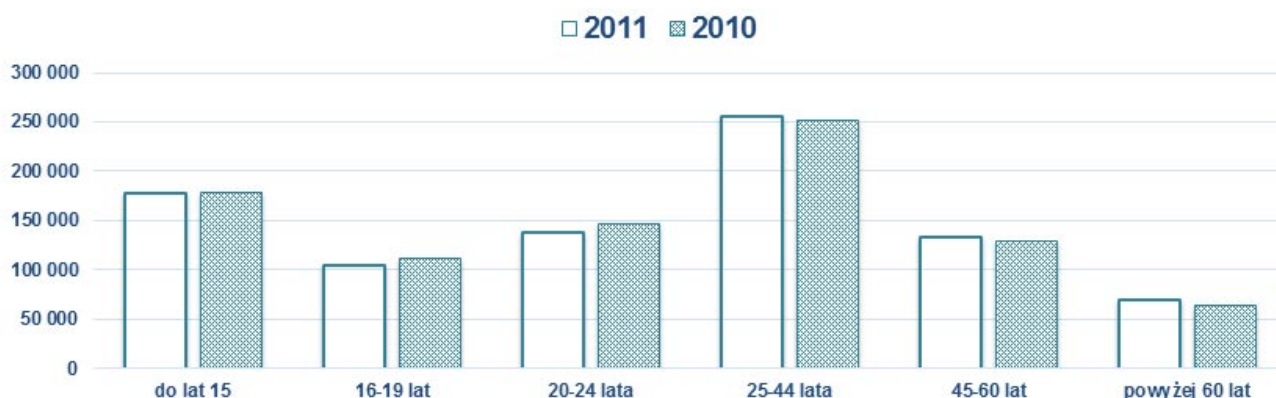
Czytelnicy

W 2011 roku ogólna liczba zarejestrowanych czytelników wyniosła 877 544, tj. mniej o 4 255 użytkowników w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy spadek odnotowano w grupie użytkowników 16-19 lat i w grupie użytkowników 20-24 lata (w sumie 16 409 osób). Wśród młodzieży szkolnej i studentów odnotowano spadek aż o 15 272 osoby. Wzrost natomiast widoczny jest w grupie wiekowej powyżej 60 lat (+5 562), w grupie 25-44 lata (+4 926), oraz w grupie wiekowej 45-60 lat (+3 277). Więcej czytają pozostali czytelnicy, inni zatrudnieni, pracownicy umysłowi, robotnicy oraz rolnicy.

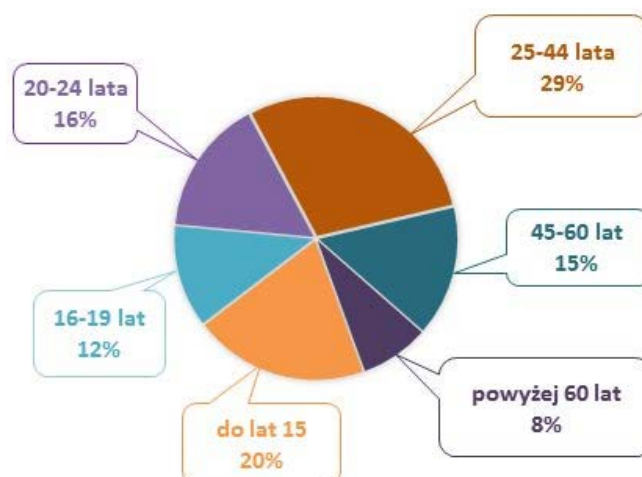
Zestawienie czytelników według struktury wieku za lata 2010–2011 przedstawia się następująco:

Grupa wiekowa	2011 rok	2010 rok	wzrost	spadek
ogółem	877 544	881 799		4 255
do lat 15	177 110	178 721		1 611
16–19 lat	103 886	112 092		8 206
20–24 lata	137 893	146 096		8 203
25–44 lata	256 223	251 297	4 926	
45–60 lat	132 468	129 191	3 277	
powyżej 60 lat	69 964	64 402	5 562	

Czytelnicy w województwie śląskim wg kryterium wieku

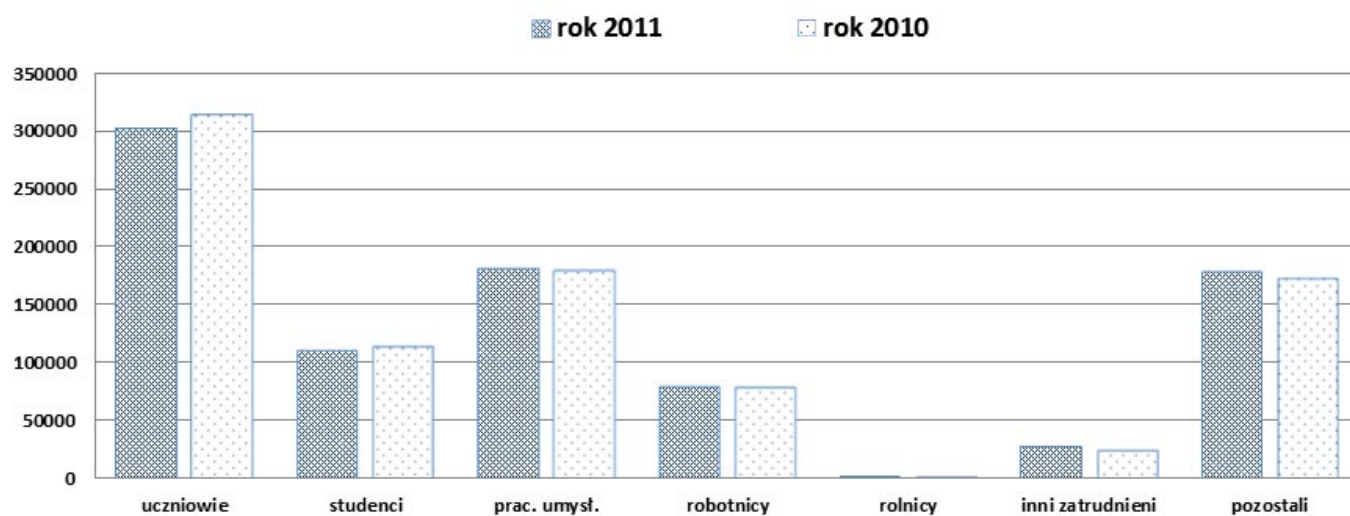
Procentowy udział grup wiekowych czytelników w 2011 r.

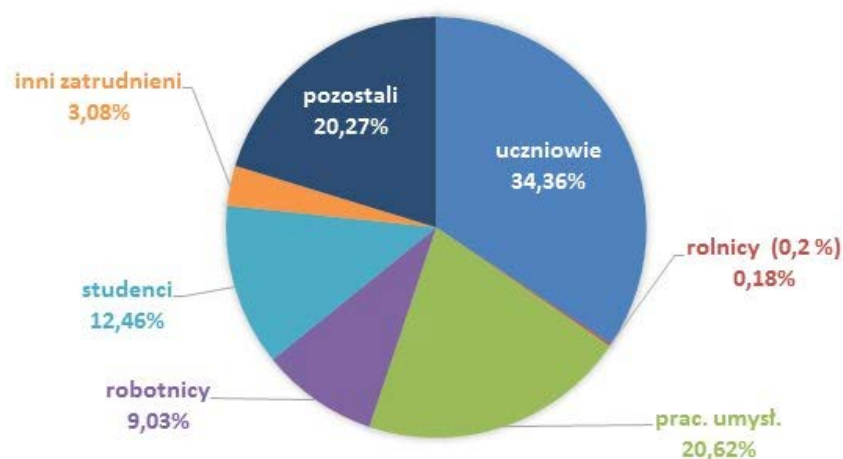
Zestawienie struktury czytelników według zajęcia za lata 2010–2011 kształtuje się następująco:

Grupa zawodowa	2011 rok	2010 rok	wzrost	spadek
ogółem	877 544	881 799		4 255
uczniowie	301 539	312 584		11 045
studenci	109 323	113 550		4 227
pracownicy umysłowi	180 974	179 077	1 897	
robotnicy	79 236	78 564	672	
rolnicy	1 583	1 501	82	
inni zatrudnieni	26 999	24 295	2 704	
pozostali	177 890	172 228	5 662	

Czytelnicy w województwie śląskim wg kryterium zajęcia

Procentowy udział grup zawodowych czytelników w 2011 r.

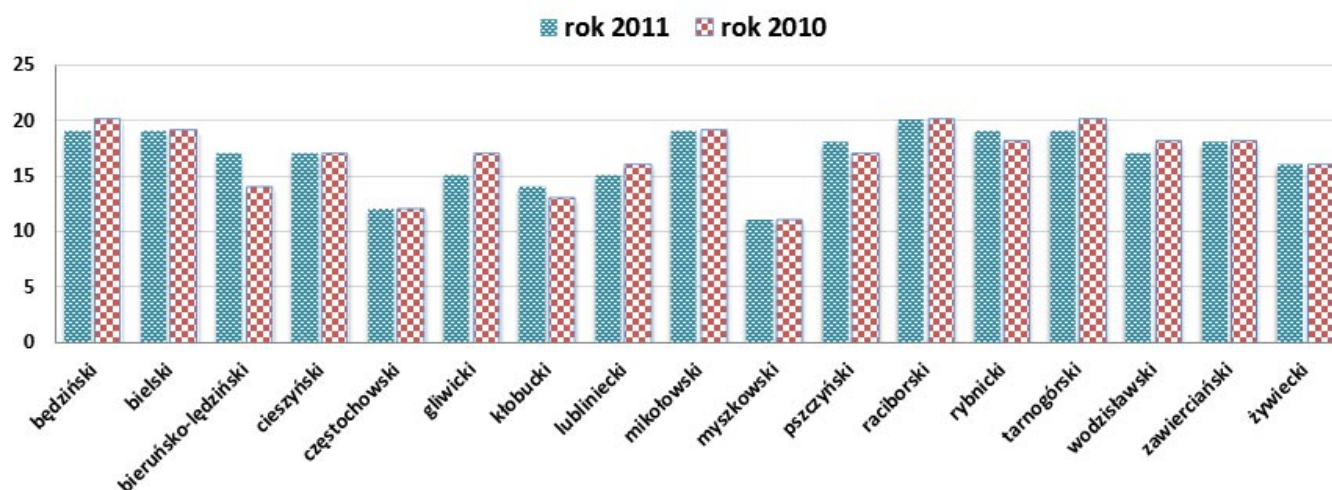
Zasięg czytelnictwa

W 2011 roku wskaźnik zasięgu czytelnictwa w województwie śląskim wyniósł 19 czytelników w przeliczeniu na 100 mieszkańców i pozostał bez zmian w stosunku do roku 2010.

Powiaty ziemskie – **średnia 17** – bez zmian

Powiat	wskaźnik 2011	wskaźnik 2010
raciborski	20	20
będziński	19	20
bielski	19	19
mikołowski	19	19
rybnicki	19	18
tarnogórski	19	20
pszczyński	18	17
zawierciański	18	18
bieruńsko-lędziański	17	14
cieszyński	17	17
wodzisławski	17	18
żywiecki	16	16
gliwicki	15	17
lubliniecki	15	16
kłobucki	14	13
częstochowski	12	12
myszkowski	11	11

Zasięg czytelnictwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców
(powiaty ziemskie)

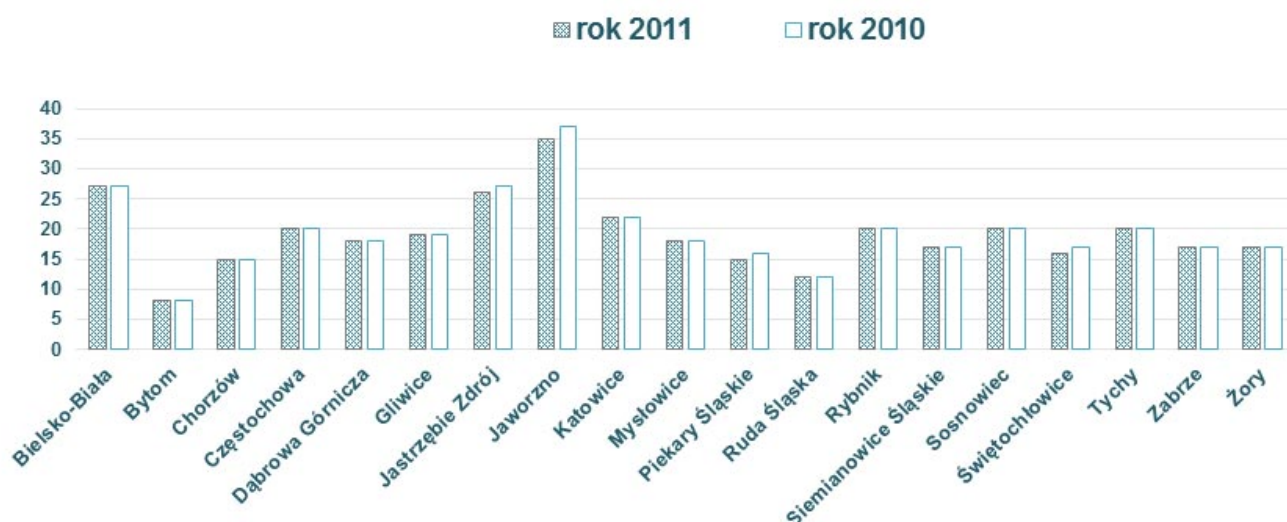
Jak wynika z powyższego zestawienia najwyższe wskaźniki zasięgu czytelnictwa osiągnięto kolejno w powiatach:

- raciborskim,
- będzińskim, bielskim, mikołowskim, rybnickim, tarnogórskim,
- pszczyńskim, zawierciańskim.

Powiaty grodzkie – **średnia 19** – bez zmian

Powiat	wskaźnik 2011	wskaźnik 2010
Jaworzno	35	37
Bielsko-Biała	27	27
Jastrzębie-Zdrój	26	27
Katowice	22	22
Częstochowa	20	20
Rybnik	20	20
Sosnowiec	20	20
Tychy	20	20
Gliwice	19	19
Dąbrowa Górnicza	18	18
Mysłowice	18	18
Siemianowice Śląskie	17	17
Zabrze	17	17
Żory	17	17
Świętochłowice	16	17
Chorzów	15	15
Piekary Śląskie	15	16
Ruda Śląska	12	12
Bytom	8	8

Zasięg czytelnictwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców (powiaty grodzkie)

Należy zwrócić uwagę, że są miejscowości (Koziegłowy, Mykanów, Dąbrowa Zielona, Włodowice, Gaszowice, Bytom), gdzie wskaźnik zasięgu czytelnictwa jest bardzo niski i wynosi od 4–8%.

Najwyższe wskaźniki zasięgu czytelnictwa osiągnięto:

- wśród bibliotek powiatów grodzkich: Jaworzno (35%), Bielsko-Biała (27%), Jastrzębie-Zdrój (26%), Katowice (22%),
- wśród pozostałych bibliotek miejskich: Cieszyn (29%), Sławków, Ustroń (po 28%), Tarnowskie Góry (26%), Imielin (25%),
- wśród bibliotek miast i gmin: Czechowice-Dziedzice (29%), Czerwionka-Leszczyny (24%), Łazy (21%),
- wśród bibliotek gminnych: Bestwina (34%), Mierzęcice (30%), Markłowice (28 %), Suszec (24%), Krupski Młyn i Lipowa (po 22%).

Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne

W 2011 roku na zewnątrz wypożyczono 16 747 362 wol., co w porównaniu z rokiem 2010 daje wzrost o 31 176 książek. Na miejscu zaś skorzystano z 1 538 812 woluminów w roku 2011, to jest mniej o 43 168 książek w zestawieniu danych z zeszłym rokiem. Wskaźnik wypożyczeń książek, czasopism oraz pozostałych zbiorów nieelektronicznych na zewnątrz i na miejscu w przeliczeniu na 100 czytelników wynosi 458. Średni wskaźnik wypożyczeń na 100 czytelników, ilustrujący aktywność czytelników w powiatach ziemskich i grodzkich pokazują poniższe tabele.

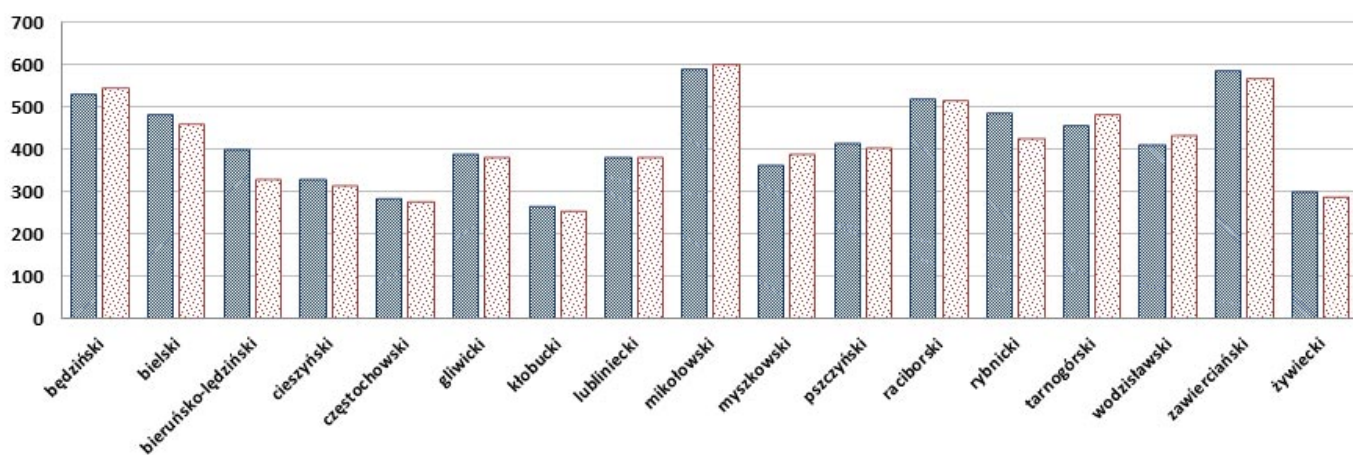
Powiaty ziemskie – **średnia 423** – spadek o 6

Powiat	wskaźnik 2011	wskaźnik 2010
mikołowski	589	601
zawierciański	586	567
będziński	529	546
raciborski	520	516
rybnicki	485	425
bielski	483	459
tarnogórski	457	483
pszczyński	415	403
wodzisławski	411	434
bieruńsko-lędziński	402	331
myszkowski	365	390
żywiecki	302	291
gliwicki	390	381

lubliniecki	382	381
cieszyński	329	317
częstochowski	285	278
kłobucki	269	257

Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne w przeliczeniu na 100 mieszkańców
(powiaty ziemskie)

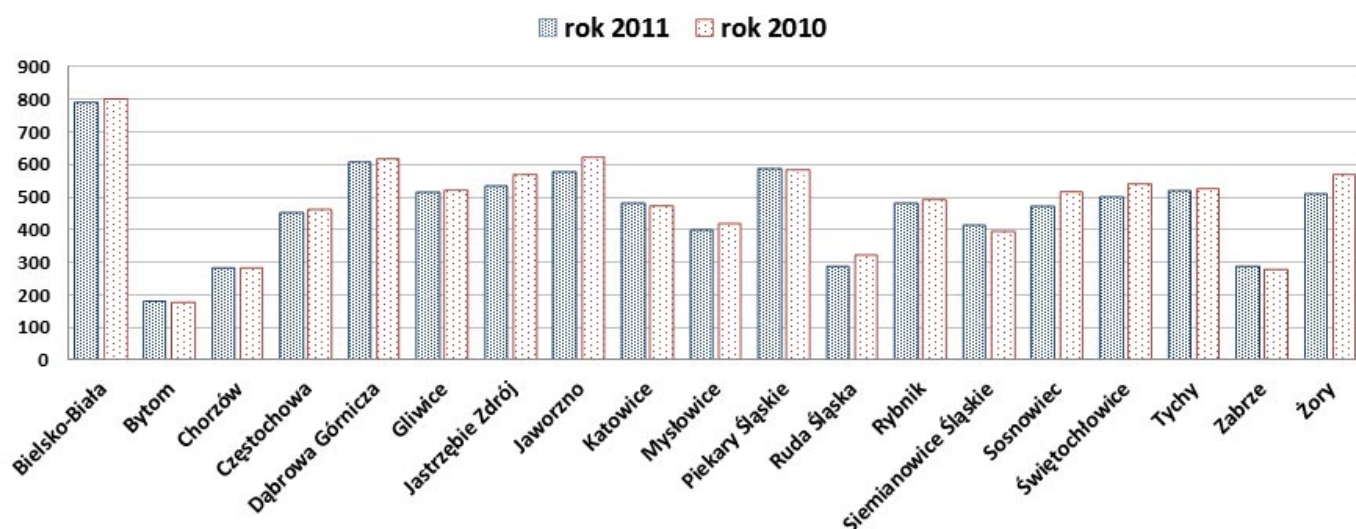
■ rok 2011 ■ rok 2010

Powiaty grodzkie – **średnia 462** – spadek o 11

Powiat	wskaźnik 2011	wskaźnik 2010
Bielsko-Biała	793	799
Dąbrowa Górnicza	606	616
Piekary Śląskie	588	582
Jaworzno	579	625
Jastrzębie-Zdrój	534	569
Tychy	524	526
Gliwice	516	523
Żory	511	568
Świętochłowice	501	542
Rybnik	482	493
Katowice	481	475
Sosnowiec	474	515
Częstochowa	456	463
Siemianowice Śląskie	414	396
Mysłowice	403	420
Ruda Śląska	290	326
Zabrze	289	280
Chorzów	285	288
Bytom	187	178

Wypożyczenia i udostępnienia prezencyjne w przeliczeniu na 100 mieszkańców (powiaty grodzkie)

Z powyższych tabel i wykresów odnośnie do zmian w liczbie wypożyczeń i udostępnień w bibliotekach powiatów ziemskich wynika, że zanotowano sześciopunktowy spadek. Wśród bibliotek miast grodzkich najbardziej widoczny wzrost zainteresowania książką wystąpił w Siemianowicach Śląskich (+18), spadek zaś najbardziej uwiódł się w Żorach (–57), Jaworznie (–46), Sosnowcu i Świętochłowicach (po –41), w Rudzie Śląskiej (–36) oraz w Jastrzębiu-Zdroju (–35).

Preferencje czytelnicze

Biblioteki gromadząc zbiory próbują trafić w gusta użytkowników. Znając preferencje swoich czytelników z jednej strony mogą zaspokoić ich potrzeby, z drugiej rozbudzić ich aspiracje i zachęcić do zmiany czytanej literatury oraz do korzystania ze swoich usług. Wielu czytelników w wyborze literatury kieruje się reklamą w mediach i czasopiśmie oraz sporządzanymi przez hurtownie oraz księgarnie listami najlepiej sprzedających się książek. Również biblioteki sporządzają własne listy bestsellerów. Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej na podstawie wyników plebiscytu wśród czytelników wszystkich bibliotek publicznych powiatu bielskiego sporządziła I Bielską Listę Najpoczytniejszych Książek 2011 Roku. Znalazły się na niej następujące tytuły:

- Stieg Larsson: Mężczyźni, którzy nienawidzą kobiet (trylogia Millennium)
- Stephenie Meyer: Zaćmienie
- Paulo Coelho: Alchemik
- Carlos Ruiz Zafon: Cień wiatru
- Małgorzata Kalicińska: Dom nad rozlewiskiem (trylogia mazurska)
- Garcia Marquez: Sto lat samotności
- Patrick Suskind: Pachnidło
- Wojciech Cejrowski: Rio Anaconda
- Camilla Lackberg: Księżniczka z lodu (saga kryminalna)
- Mario Puzo: Ojciec chrzestny
- Nicholas Sparks: Jesienna miłość
- Beata Pawlikowska: Blondynka w dżungli
- Monika Szwaja: Stateczna i postrzelona
- Mariusz Szczygieł: Gottland
- Katarzyna Grochola: Kryształowy Anioł
- R.R. George Martin: Gra o tron
- Trudi Canavan: Gildia magów (trylogia Czarnego Maga)
- Małgorzata Szejnert: Czarny ogród
- Alice Sebold: Nostalgia anioła
- Tiziano Terzani: W Azji.

IV już Plebiscyt „Biblioteczna Róża” na najpoczytniejszą i najpopularniejszą książkę roku 2011 zorganizowała dla swoich czytelników Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach; zagłosowało w nim 214 osób. Wygrały dwie książki: Millennium Stiega Larssona i Zmierzch Stefanii Meyer.

W roku sprawozdawczym biblioteki publiczne naszego województwa odnotowały duże zainteresowanie polską literaturą współczesną (m.in. laureatów nagród: Nike, Angelus, Gdynia).

Dorośli czytelnicy często sięgali po prozę A. Stasiuka, M. Szczygła, dzieła S. Lema, książki podróżnicze (B. Pawlikowskiej, W. Cejrowskiego, M. Wojciechowskiej), literaturę sensacyjną (M. Krajewskiego, M. Czubaja), obyczajową (M. Szwaji, K. Grocholi) oraz książki znanych postaci ze świata mediów (W. Manna, S. Hołowni, M. Prokopa, M. Czubaszek). Wielu zwolenników ma nadal popularna literatura obca, szczególnie książki autorstwa J. Grishama, S. Meyer, S. Larssona, P. Coelho, D. Steel, B. Delinsky, A. Christie, N. Roberts, N. Sparksa oraz literatura artystyczna laureatów Nagrody Nobla. Z zakresu literatury popularnonaukowej czytelnicy poszukują książek z dziedziny nauk społecznych, ekonomii i medycyny.

Młodzi czytelnicy, ze względu na obowiązek szkolny, najczęściej poszukiwali lektur szkolnych i ich opracowań. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych chętnie również sięgali po nowości, szczególnie z literatury przygodowej, obyczajowej, a zwłaszcza opowieści o wampirach, spowodowanej sukcesem wydawniczym książek S. Meyer. Dużym powodzeniem cieszyły się popularnonaukowe serie wydawnicze dla młodzieży z dziedziny historii oraz nauk przyrodniczych. Natomiast najmłodszy użytkownicy sięgali po barwnie ilustrowane baśnie i bajki oraz poezję polskich klasyków literatury dziecięcej. Młodzież licealna korzystała z kompendiów wiedzy oraz opracowań literackich. W odniesieniu do literatury beletrystycznej w polu zainteresowania tej grupy czytelniczej znalazły się, obok autorów zagranicznych, również nowości wydawnicze polskich pisarzy (G. Kasdepke, A. Maleszki, M. Fox).

Najpoczytniejsze książki w 2011 roku w bibliotekach publicznych woj. śląskiego:

Literatura piękna dla dorosłych:

- Katarzyna Grochola: Kryształowy Anioł
- Stieg Larsson: Millennium: Dziewczyna, która igrała z ogniem
- Stephenie Meyer: Saga Zmierzch: Księżyc w nowiu
- Paulo Coelho: Zahir
- Małgorzata Gutowska-Adamczyk: Cukiernia pod Amorem
- Małgorzata Kalicińska: Miłość nad rozlewiskiem
- Camilla Lackberg: Kamieniarz
- Nora Roberts: Uczciwe złudzenia
- Tess Gerritsen Dolina umarłych
- Carlos Ruiz Zafon: Cień wiatru
- Paullina Simons: Jeździec miedziany
- Monika Szwaja: Matka wszystkich lalek
- Umberto Eco: Cmentarz w Pradze
- Eric-Emmanuel Schmitt: Marzycielka z Ostendy

Literatura piękna dla dzieci:

- L.J. Smith: Pamiętniki wampirów
- Meg Cabot: Pamiętnik księżniczki
- Gilbert Delahaye: Martynka
- Grzegorz Kasdepke: Detektyw Pozytywka
- J. K. Rowling: Harry Potter i Insignia Śmierci
- Francesca Simon: Koszmarny Karolek
- Barbara Gawryluk: Mali bohaterowie
- Jesse Leon: MacCann Scooby-Doo: nowe przygody
- Marta Fox: Karolina XL zakochana

- Andrzej Maleszka: Magiczne drzewo

Literatura z innych działów:

- Martyna Wojciechowska: Kobieta na krańcu świata
- Szymon Hołownia: Bóg-życie i twórczość
- Mariusz Szczygieł: Zrób sobie raj
- Krystyna Chiger: Dziewczynka w zielonym sweterku
- Wojciech Cejrowski: Gringo wśród dzikich plemion; Podróżnik WC
- Beata Pawlikowska: Blondynka na Czarnym Łądzie
- Wojciech Mann: Rockmann, czyli jak nie zostałem saksofonistą
- Maria Czubaszek: Każdy szczyt ma swój Czubaszek
- Szymon Hołownia i Marcin Prokop: Bóg, kasa i rock'n'roll
- Elizabeth Gilbert: Jedz, módl się, kochaj
- Jarosław Kret: Moje Indie
- Piotr Kraśko: Alaska
- Andrzej Franaszek: Miłosz: biografia
- Danuta Wałęsa: Marzenia i tajemnice
- Magdalena Zawadzka: Gustaw i ja.

7.2. Wybrane przykłady wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, promocyjnych

Spotkania autorskie

Spotkania autorskie są najczęściej stosowaną formą upowszechniania czytelnictwa, cieszącą się niesłabnącym powodzeniem, zwłaszcza w odniesieniu do postaci dobrze znanych i cieszących się dużą sympatią wśród czytelników.

W bibliotekach – podczas spotkań autorskich – gościli literaci, dziennikarze, publicyści, aktorzy, naukowcy, osoby duchowne. Wśród nich m.in.:

siostra Anastazja	MBP w Czechowicach-Dziedzicach, GBP w Miedźnej
Ewa Chotomska	GBP w Kobiórze, GBP w Tąpkowicach
Maria Czubaszek	MiBPB w Wodzisławiu Śląskim, GBP w Tąpkowicach
Wiesław Drabik	MBP w Knurowie, MGBP w Krzanowicach, MGBP w Kuźni Raciborskiej, MGBP w Ogrodzieńcu, GBP w Nędzy, GBP w Pankach, GBP w Pilchowicach, GBP we Wręcycy Wielkiej
Marta Fox	MBP w Katowicach, MBP w Świętochłowicach, GBP w Porąbce
Barbara Gawryluk	GBP w Pilchowicach, GBP w Poczesnej, GBP w Psarach
Szymon Hołownia	Książnica Beskidzka w Bielsku Białej
ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski	MGBP w Czechowicach-Dziedzicach
Roksana Jędrzejewska-Wróbel	GBP w Goczałkowicach-Zdroju, GBP w Tąpkowicach
Małgorzata Kalicińska	MBP w Cieszynie, MBP w Ustroniu, MGBP w Czechowicach-Dziedzicach, MGBP w Strumieniu, GBP w Wilkowicach
Grzegorz Kasdepke	MBP w Jastrzębiu-Zdroju, MBP w Katowicach, GBP w Poczesnej, GBP w Tąpkowicach
Izabella Klebańska	GBP w Goczałkowicach-Zdroju, GBP w Pilchowicach
o. Leon Knabit	MGBP w Czechowicach-Dziedzicach
Hanna Kowalewska	GBP w Tąpkowicach
Piotr Kraśko	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, GBP w Jeleśni
Jarosław Kret	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, MBP w Jastrzębiu-Zdroju, MGBP w Czechowicach-Dziedzicach, GBP w Bestwinie, GBP w Buczkowicach, GBP w Miedźnej, GBP w Psarach, GBP w Wilkowicach
Jerzy Kronhold	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej
Ryszard Krynicki	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej

Arkadiusz Niemirski	GBP w Kamienicy Polskiej, GBP w Łękawicy
Michał Ogórek	MBP w Jastrzębiu-Zdroju
Joanna Olech	MiPBP w Będzinie, MiPBP w Myszkowie
Anna Onichimowska	PiMBP w Łaziskach Górnych, GBP w Tąpkowicach
Krzysztof Petek	GBP w Boronowie
Dariusz Rekosz	MBP w Katowicach
Marek Szoltysek	MBP w Siemianowicach Śląskich, GBP w Boronowie, GBP w Nędzy
Kazimierz Szymeczko	GBP w Gaszowicach
Wojciech Widlak	MiPBP w Będzinie

Odbyły się spotkania z aktorami, ilustratorami, tłumaczami, osobistościami mediów, podróżnikami oraz twórcami regionalnymi. Wśród nich są m.in.:

- spotkania z aktorami: z Grażyną Barszczewską w Bielsku-Białej, Piotrem Polkiem i Emilianem Kamińskim w Bobrownikach,
- spotkania z ilustratorami: z Edwardem Lutczynem w Miedźnej, Łukaszem Zabdyrem w Świętochłowicach,
- spotkania z tłumaczami: z Teresą Worowską, tłumaczem literatury węgierskiej w Bielsku-Białej,
- spotkania z osobistościami mediów: z Weroniką Marczuk w Bielsku-Białej, prof. Janem Miodkiem w Cieszynie, Maciejem Orłosem w Dąbrowie Górniczej,
- spotkania z podróżnikami: Anną Dziewit-Meller i Marcinem Mellerem oraz Jędrzejem Majką w Bielsku-Białej,
- spotkania z twórcami regionalnymi: z Marianem Koniosem w Szczyrku.

Wystawy

Podobnie jak w latach poprzednich biblioteki były organizatorami wielu interesujących i różnorodnych tematycznie wystaw. Były to wystawy: książek (w tym elementarzy), fotografii, plakatów, malarstwa (w tym reprodukcji), grafiki (w tym drzeworytów i linorytów), rysunków, ilustracji książkowych, ikon i rzeźb.

Ich autorami byli zarówno twórcy profesjonalni, jak i nieprofesjonalni. Dużym zainteresowaniem wśród klientów bibliotek cieszyły się „gotowe” wystawy: „Zaczytany Śląsk”, wypożyczona z Biblioteki Śląskiej przez 1 bibliotekę oraz „Karol Szymanowski” (własność Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego – wypożyczona również przez 1 bibliotekę), „Katowice-miasto ogrodów” (własność Biura Europejskiej Stolicy Kultury 2016) - wypożyczana przez 8 bibliotek, „Życie i działalność ks. Jana Dzierżona” (autorem wystawy jest Adam Wilczyński z Sekcji Historycznej Śląskiego Związku Pszczelarzy) – wypożyczana przez 10 bibliotek.

Wykłady, konferencje i sesje popularnonaukowe

Bytom	„Bytom w cieniu dwóch totalitaryzmów” 1933-1989” – konferencja zorganizowana we współpracy z Katowickim Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej
Częstochowa	„Akademia w Bibliotece” – wykłady nauczycieli akademickich Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii im. Jana Długosza na temat językoznawstwa, historii literatury polskiej i obcej, laureatów Nagrody Nobla
Dąbrowa Górnicza	„Ekologia w mieście” – konferencja wieńcząca projekt Stowarzyszenia „Ziemia i My” Centrum Edukacji Ekologicznej
Jastrzębie-Zdrój	„Na ścieżkach nauki” – wykłady promujące światowy dorobek naukowy i cywilizacyjny ludzkości „Salon pisarzy” – cykl wykładów prezentujący życie i twórczość wybitnych literatów polskich i obcych „Jesteśmy stąd”- wykłady o tematyce regionalnej „W kręgu motywów dzieł sztuki” – cykl przeznaczony dla młodzieży przygotowującej się do matury z języka polskiego
Jaworzno	Wykłady z zakresu historii sztuki i archeologii prowadzone przez dziedzinowych specjalistów oraz hobbystów z różnych kręgów zainteresowań
Mikołów	Historia protestantyzmu – wykład dr. Jana Szturca, autora m.in. słownika biograficznego „Ewangelicy w Polsce” oraz publikacji „Stowarzyszenia społeczno-kulturalne w polskim ewangelizmie”
Sosnowiec	Akademia literatury – cykl wykładów z historii literatury polskiej przygotowanych we współpracy ze środowiskiem naukowym Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Konkursy

Wciąż dużą popularnością wśród użytkowników bibliotek cieszyły się różnego typu konkursy skierowane do wszystkich grup wiekowych. Ich celem była popularyzacja działań bibliotek na rzecz upowszechniania czytelnictwa i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, a także tworzenie warunków do rozwoju bibliotek i umacniania ich roli w edukacji kulturalnej.

Inne inicjatywy

Będzin	II Zagłębiowski Maraton z Książką pisarzy i poetów Stowarzyszenia Autorów Polskich. Oddział w Będzinie
Bielsko-Biała	Festiwal kultury węgierskiej; Festiwal kultury słowackiej; Festiwal kultury czeskiej – propagujące kulturę i sztukę Węgier, Słowacji i Czech Program Bielskie spotkania z historią we współpracy z Katowickim Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej – cykl wykładów połączonych z dyskusją na temat historii najnowszej Polski dla czytelników dorosłych i młodzieży Klub zdrowia – program adresowany do mieszkańców miasta, mający na celu szerzenie wiedzy na temat zdrowia oraz profilaktyki
Bytom	Projekt „Rozegraj Unię – debaty o Prezydencji w bibliotekach publicznych” realizowany we współpracy z Fundacją Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego oraz Pracownią Gier Szkoleniowych
Cieszyn	Święto Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego – Industriada 2011 – cykl warsztatów pn. Technika w służbie książki
Częstochowa	9. Dni Książki (16 maja – 5 czerwca) – cykl spotkań, warsztatów, wernisaży wystaw 8. Noc kulturalna „Jaśnie oświecona” – rodzinny plener malarski, połączony z czytaniem przez aktorów częstochowskiego Teatru fragmentów książki Marka Twaina „Księżę i żebrak” i spotkaniami autorskimi
Dąbrowa Górnicza	„Samowar Literacko-Filozoficzny” cykl spotkań których przedmiotem jest myśl filozoficzna wyłożona w traktatach naukowych oraz w literaturze pięknej „Herbatka Angielska” – cykl zajęć językowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, mający na celu skuteczną naukę języka obcego i nawiązanie nowych przyjaźni
Gliwice-PBP	„Śląsko-kaszubskie klimaty regionalnej kultury i literatury” – III Powiatowa Konferencja Regionalna dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów
Jastrzębie-Zdrój	„Jastrzębska ofensywa literatury” – projekt, w ramach którego odbyły się spotkania autorskie, promocje książek, konferencje oraz wystawy „Irlandzkie święto w Jastrzębiu-Zdroju” – projekt popularyzujący kulturę, literaturę i sztukę Irlandii (koncert muzyki, pokaz tańca, warsztaty artystyczne, spotkania interaktywne, konkursy czytelnicze o tematyce irlandzkiej)
Jaworzno	Noc z literaturą dla dorosłych – spotkania cykliczne, popularyzujące różne gatunki literackie i filmowe Bliżej prawa – cykliczne spotkania dotyczące problemów prawnych, prowadzone przez mecenasa
Katowice	Happening „Głośno o książkach” z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich – głośne czytanie fragmentów wybranych książek oraz obdarowywanie przechodniów czerwoną różą
Ruda Śląska	Orzegowskie fotografie – plener fotograficzny i wernisaż dla profesjonalistów i amatorów, zorganizowany we współpracy z Towarzystwem Miłośników Orzegowa
Rybnik	LABA-2 – warsztaty dla dorosłych mające na celu naukę samoobrony, tańca flamenco, fotografii i programu Corel, zorganizowane w ramach Letniej Akademii Bibliotecznych Atrakcji
Sosnowiec	„Kino w Bibliotece” – projekt mający na celu edukację filmową publiczności z terenu miasta i regionu, w ramach którego prezentowane były wartościowe dokonania polskiego i światowego kina, a także sylwetki ich twórców (reżyserów, aktorów, scenarzystów, kompozytorów filmowych) X Sesja Zagłębiowska – Przyroda Zagłębia; VII Sosnowieckie Dni Literatury
Tychy	X Tyskie Dni Literatury (6–15 października) – spotkania autorskie, koncerty, performance, wernisaże, wykłady, wystawy i warsztaty z biblioterapii
Zabrze	Panel dyskusyjny „Kant Kultury”, przygotowany i prowadzony przez zabrzańskich studentów humanistycznych kierunków studiów Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Żory	Projekt „Czytam, bo lubię” – wieczory muzyczno-literackie, organizowane dwa razy w roku w klubie „Spinoza”, w wykonaniu nauczycieli i uczniów żorskich szkół muzycznych

Rok 2011 był rokiem kilku ważnych jubileuszy i wydarzeń o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim i światowym.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2011 Rokiem Czesława Miłosza. W Polsce były to liczne wydarzenia, niejednokrotnie międzynarodowe, jak np. II Festiwal Czesława Miłosza w Krakowie, w którym uczestniczyło blisko 200 pisarzy z całego świata, poetów i znawców jego twórczości, międzynarodowe sympozja i konferencje naukowe, wykłady, wieczory poezji śpiewanej itp. Działania podjęte przez biblioteki publiczne naszego województwa, które aktywnie włączyły się w świętowanie 100. rocznicy urodzin Miłosza, miały na celu przybliżenie postaci tego wybitnego polskiego poety, pisarza, laureata Nagrody Nobla oraz popularyzację jego twórczości. Realizowane były przez cały rok 2011. Odbiorcami byli czytelnicy dorośli, uczniowie, młodzież, członkowie dyskusyjnych klubów książki. I tak najliczniejszą grupę imprez stanowiły wykłady dotyczące życia i twórczości Czesława Miłosza (Bielsko-Biała, Częstochowa, Katowice, Ruda Śląska, Szczekociny, Bojszowy), spotkania z Janem Mazurkiewiczem, redaktorem naczelnym tyskiego „Echa” i zarazem znajomym Miłosza (Bieruń, Łędziny), spotkania autorskie z Andrzejem Franaszkiem, biografistą Miłosza (Biblioteka Śląska, Bielsko-Biała, Jaworzno, Sosnowiec), wystawy (Bytom, Czeladź, Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Pszczyna, Miłówka, Żarnowiec).

Czesławowi Miłoszowi poświęcone były także warsztaty literackie prowadzone przez Kazimierza Szymeczkę (Radlin, Pawłowice), spotkania poetyckie (Katowice, Ruda Śląska), konkursy recytatorskie (Żywiec), lekcje biblioteczne (Katowice, Koniecpol), prezentacje multimedialne (Koszarawa), konkursy literackie (Częstochowa, Pawłowice), koncerty słowno-muzyczne (Katowice). Sześć bibliotek z woj. śląskiego podjęło trud aplikowania do Instytutu Książki o dodatkowe środki finansowe na realizację swoich pomysłów związanych z Rokiem Miłosza. Duży sukces odniosła Biblioteka Śląska, której projekt zatytułowany „Czesław Miłosz for People !” Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego uznało za najlepszy spośród wszystkich zgłoszonych przez polskie instytucje.

W ramach obchodów Roku Marii Skłodowskiej-Curie Biblioteka Miejska w Częstochowie przygotowała wystawę ze zbiorów własnych „Kobiety, kobiety...”

120. rocznica urodzin Gustawa Morcinka była okazją do organizacji różnych imprez popularyzujących sylwetkę i twórczość tego znanego nie tylko na Śląsku pisarza. W MGBP w Skoczowie zorganizowano X konferencję bibliotekarzy z Polski i Republiki Czeskiej pt.: „Szlakiem Gustawa Morcinka”.

Z okazji 90. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu, we współpracy z Muzeum Górnos Śląskim, przygotowała wystawę „Powstania śląskie w malarstwie nieprofesjonalnym”, promującą malarzy amatorów, którzy podjęli w swych pracach tematykę powstańczą. MBP była także organizatorem gry miejskiej o charakterze edukacyjnym „Wszędołaz Powstańczy”, zrealizowanej w śródmieściu Bytomia. Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie zaprezentowała wystawę Michała Cieślaka pt.: „Z hałdy na Górę św. Anny”. Historyczny projekt edukacyjny „Wtedy wszystko się zaczęło” z ww. okazji zrealizowała Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku. Prelekcji nt. „Trzecie powstanie śląskie w oczach reszty Polski” oraz montażu słowno-muzycznego mogli wysłuchać czytelnicy MBP w Katowicach.

30. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce uczcili wystawami Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, MBP w Sławkowie i GBP w Miłowie.

Jubileusz pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II oraz Jego beatyfikacja znalazły oddźwięk w organizacji wystaw (Mierzęcice, Miłówka, Włodowice), prezentacji filmów dokumentalnych „Lolek – osobliwy portret Papieża” (Mierzęcice) i „Z dalekiego kraju” (Włodowice), konkursie plastycznym dla uczniów i dla dorosłych (Mysłowice), wystawie grafiki i rzeźb kamiennych (Wilkowice).

W dniach 8-15 maja 2011 roku w bibliotekach całego kraju, w tym w bardzo wielu bibliotekach publicznych woj. śląskiego, odbywały się imprezy i spotkania dla czytelników z okazji „Tygodnia Bibliotek” pod hasłem „Biblioteka zawsze po drodze, nie mijam – wchodzę”, mające na celu upowszechnianie czytelnictwa, promujące bibliotekę oraz popularyzujące różnorodne formy pracy z użytkownikami.

Z okazji Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej po raz trzeci przygotowała Maraton Biblijny, w czasie którego na żywo, na antenie Radia „Anioł Beskidów” zaproszeni goście (biskupi, księża, siostry zakonne, społecznicy i ludzie różnych zawodów) czytali Ewangelię św. Łukasza. Inicjatywa ta spotkała się z szerokim poparciem społecznym.

7.3. Czytelnictwo dzieci i młodzieży (problemy, obserwacje, tendencje)

Mimo, iż stan czytelnictwa wśród najmłodszych warunkowany jest wieloma złożonymi czynnikami, jedną z kluczowych kwestii w kształtowaniu u dziecka zamiłowania do lektury jest rola rodzica. Rozwój intelektualny jest dziś dobrem, do

którego przykładu się coraz większą wagę, a zjawiskiem, które staje się charakterystyczne dla obecnych czasów, jest posiadanie przez młodych rodziców wyższego wykształcenia. Jako że studia nierozdzielnie kojarzą się z obcowaniem ze słowem pisanym, wydawać by się mogło, iż obecność książki w życiu współczesnej rodziny jest czymś naturalnym oraz że dziecko przejmie nastawienie do książki po swoich opiekunach niemal automatycznie. Tempo i warunki dzisiejszego życia nie pozostają jednak bez wpływu na relacje panujące w rodzinie, w tym nierzadko także na proces zaznajamiania dziecka z książką. Maluch we wczesnym etapie życia nie posiada potrzeb czytelniczych. Te pojawią się jednak szybciej, jeśli opiekunowie odpowiednio wcześniej zapewnią w codzienności dziecka obecność książki. W dużej mierze to dzięki wczesnym działaniom rodzica, przy odpowiednim podejściu i cierpliwości, łatwiej będzie wykształcić u pociechy nawyk czytania, co z kolei w późniejszym okresie życia zaowocuje rozwiniętą wrażliwością, sprawnością w wypowiedzaniu się, pisaniu oraz czytaniu. Tutaj właśnie pojawia się ogromne ryzyko przegapienia tego najbardziej odpowiedniego momentu podarowania dziecku szansy na polubienie książek. Jeśli bowiem lektura pojawi się dopiero w wieku szkolnym, może być już zawsze kojarzona z obowiązkiem, a nie rzeczą przyjemną, naturalną, taką, której dziecko samo z siebie będzie potrzebować. Przykładów nie trzeba szukać daleko – tego typu sytuacje można zaobserwować u niemałej grupy nastolatków, która unika książek jak ognia.

Tutaj wyłania się ogromne wyzwanie dla bibliotek, które muszą wykazać bezwzględną gotowość do wspierania rodziców w każdym z etapów tego wyjątkowego i niezwykle delikatnego procesu wprowadzania dziecka w świat książki, a tym samym w przestrzeń kultury, nauki, sztuki – najwyższych dóbr – ucząc przy tym zasad współżycia społecznego, prowadząc tą najlepszą z możliwych dróg aż do dorosłości. Niezaprzeczalnie wpływ na drogę edukacyjną, rozwój kulturalny i intelektualny dziecka ma środowisko – rodzina, szkoła, biblioteka. Pojawia się tutaj jednak istotny warunek, który mówi o konieczności współpracy między tymi elementami. Tylko zaangażowanie z wszystkich stron, wspólne połączenie sił, bieżąca wymiana opinii i doświadczeń, pozwoli w pełni wykorzystać potencjał edukacyjny i wychowawczy środowisk skupionych wokół najmłodszych czytelników. Właśnie owa współpraca pomiędzy biblioteką i rodzicem staje się dzisiaj coraz bardziej widoczna, czego przykładem jest zaangażowanie pod tym względem bibliotek publicznych województwa śląskiego. Mimo trudnych czasów dla bibliotek, prowadzący placówki od dawna robią wszystko w celu pozyskania środków na stworzenie przestrzeni w bibliotekach po to, aby mogły się w nich dobrze czuć zarówno dorośli, jak i maluchy.

Praca z dziećmi

Choć wciąż nie wszystkie agendy bibliotek wyposażone są w najnowocześniejszy sprzęt i meble, a fundusze, w tym również przeznaczone na animację czytelnictwa dziecięcego, są ograniczone, w wielu placówkach udało się stworzyć niesamowite przestrzenie, które przyciągają dziś rodziców z dziećmi, pozwalając im poczuć się swobodnie i komfortowo przez długie godziny pobytu właśnie w dziale z literaturą dziecięcą. Odpowiednia atmosfera panująca w lokalu, którą tworzy nie tylko wystrój, ale także kompetencje i odpowiedni stosunek bibliotekarzy do małych użytkowników, pozwala snuć wizje, w których biblioteka w przyszłości nie będzie przez dziecko omijana. Nie pozwolą na to wspomnienia z dzieciństwa, którego duża część będzie przecież kojarzona z pobytem w tym wyjątkowo przyjaznym, pełnym życzliwych ludzi, miejscu. Należy zatem robić wszystko, aby dziecko miało świadomość, że biblioteka to przestrzeń dla niego i że właśnie tutaj jest zawsze mile widzianym gościem. Cieszyć może, że zadanie to jest przez wiele bibliotek realizowane wyśmienicie.

Wśród zbiorów bibliotecznych przeznaczonych dla najmłodszych odbiorców coraz częściej pojawiają się publikacje w nietypowej formie wydawniczej, przybierające nierzadko postać zabawek. Przykładem może być Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Będzinie, której bibliotekarze podczas gromadzenia zbiorów dużą wagę przykładają właśnie do kwestii zróżnicowania, w efekcie czego na małego czytelnika czekają na półkach książeczki przeróżnych typów. Widoczna jest tendencja, że rola opiekuna w zapoznawaniu wychowanków z instytucją biblioteki nie ogranicza się do przyprowadzenia pociech do placówki. Coraz częściej zauważyć można wspomnianą współpracę na polu rodzic – bibliotekarz. Opiekunowie, którzy przychodzą na spotkania i imprezy biblioteczne wraz ze swoimi kilkulatkami, chętnie dzielą się z bibliotekarzami informacjami odnośnie do preferencji czytelniczych swoich pociech. Właśnie m.in. podczas dialogu okazuje się, że dzieci mogą być dobrymi odbiorcami takich oto bardziej nowatorskich rozwiązań, gdzie książka nie służy tylko do czytania czy przeglądania obrazków, ale sama w sobie pełni także funkcję np. zabawki edukacyjnej. Zdaniem niektórych bibliotekarzy tego typu rozwiązanie to jeden ze skuteczniejszych sposobów na oswojenie maluszka z książką. Optymizmem może zatem napawać ogólny wzrost zainteresowania biblioteką wśród młodych rodziców (choć nie we wszystkich bibliotekach), którzy przyprowadzają do placówek swoje pociechy. Jeśli wziąć tutaj pod uwagę coraz częstsze wycofywanie się bibliotek z limitów wiekowych przy zapisach, może już za kilka lat będziemy świadkami wzrostu zainteresowania książką wśród nastolatków.

W przypadku młodzieży zauważalna jest niestety zależność, że im starszy uczeń, tym trudniejsze okazuje się zachęcenie go do bycia aktywnym użytkownikiem biblioteki. Wiele bibliotek odnotowuje zatem duży spadek zainteresowania książką wśród nastolatków. Niektórzy bibliotekarze mówią wręcz o wyjątkowej niechęci uczniów do czytania. Część młodych ludzi tłumaczy się, że teksty, które analizują w szkole na lekcjach języka polskiego, w zupełności im wystarczą i nie czują potrzeby sięgnięcia po inne pozycje. Wielość i dostępność współczesnych rozrywek stwarza dla książki konieczność

konkurowania o uwagę nastolatków z innymi atrakcjami, często tymi niewymagającymi takiego skupienia jak lektura, dostarczającymi przyjemność przy minimalnym wysiłku umysłowym. Zainteresowanie krąży tutaj wokół coraz to większej liczby kanałów telewizyjnych, nowych typów urządzeń i gadżetów (smartfony, tablety, konsole przenośne), zaś ogromne i pełne hałasu przestrzenie pasażów sklepowych, w których spędza się czas, nie inspirują do zapomnienia się w lekturze. Niewielkim pocieszeniem może być to, że duża część urządzeń tak pożądaných przez młodzież, umożliwia mniej lub bardziej komfortowe czytanie e-booków. Być może do części nastolatków literatura dotrze więc przynajmniej w postaci elektronicznej. Obserwując statystyki można zauważyć również wzrost liczby wypożyczeń dokumentów audiowizualnych przy zmniejszającej się liczbie wypożyczeń publikacji w formie tradycyjnej.

W obliczu zjawiska spadku czytelnictwa w omawianych grupach wiekowych pojawia się potrzeba stosowania wielu zróżnicowanych metod po to, aby stworzyć warunki do stworzenia mocnej więzi między książką a nastolatkiem. Bibliotekarze w swoich placówkach oferują więc dostęp do Internetu (także w celach rozrywkowych), a nawet konsole do gier, w nadziei, że biblioteka stanie się miejscem spotkań po lekcjach, zaś przebywanie w pobliżu półek z książkami zainspiruje do sięgnięcia również po lekturę. Na niewielkie zainteresowanie bibliotekami wśród nastolatków czasem wpływa nie tylko ich nieatrakcyjne wyposażenie, ale również niekorzystna lokalizacja. Bibliotece centralnej z lokalem daleko usytuowanym od centrum miejscowości (nieraz także od przystanków autobusowych) zawsze będzie trudniej zachęcić do odwiedzin grupę młodych ludzi. Należy także pamiętać, że rok 2011 to nadal okres niżu demograficznego, co nie pozostaje bez wpływu na czytelnictwo w grupie wiekowej do 15 roku życia.

„Bądź modny – czytaj!”

Całe szczęście u części młodzieży lektura to nie tylko obowiązek, ale też jeden z ulubionych sposobów na spędzenie wolnego czasu i relaks. Młodzi wciąż chętnie sięgają do książek podejmujących tematykę relacji z rówieśnikami, rodzicami, traktujących o problemach dorastania. Niezmiennie królują tutaj pozycje o narkomanii, anoreksji czy bulimii. Lektury, które swoją popularnością (głównie wśród dziewczyn) wyróżniają się na tle innych, to nadal te, w których opisywane są przygody wampirów (np. autorstwa Stephenie Meyer), gdzie jednym z głównych wątków najczęściej jest miłość młodych ludzi. Chłopcy czytają przede wszystkim książki fantastyczne i przygodowe (np. cykl Zwiadowcy Johna Flanagana). Bibliotekarze obserwują ostatnio także niekorzystne strony zjawiska związanego z modą czytelniczą, której efektem bywa czasem nieoczekiwany wzrost popularności pozycji o niekoniecznie wysokim poziomie literackim, za to z bogatą szatą graficzną i wyjątkowo skuteczną promocją w mediach. Pozycje te bardzo szybko osiągają wysokie wyniki sprzedaży w księgarniach, stając się na tyle popularne, że są w stanie odwrócić uwagę młodych czytelników od bardziej wartościowych lektur. Omawianego zjawiska nie należy mylić z modą na czytanie, która sama w sobie jest czymś bardzo pozytywnym i często promowanym przez bibliotekarzy, czego przykładem może być wyjątkowo ciepło odebrany przez przechodniów happening czytelniczy pn. „Bądź modny – czytaj!”, zorganizowany na gliwickim rynku przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach.

Rynek wydawniczy literatury dziecięcej jest coraz bardziej różnorodny. Wiele książeczek dla dzieci posiada dodatki, np. w formie pluszaków. Zauważalne jest również zwiększenie dostępności pozycji z zakresu literatury poznawczej, do której dodawane są różnego rodzaju szablony i inne elementy mające na celu pomoc w edukacji dzieci. Kierując ofertę do młodzieży, wydawnictwa proponują literaturę fantastyczną, obyczajową oraz przygodową. Wciąż wzrasta liczba dostępnych audiobooków i e-booków przeznaczonych właśnie dla tej grupy wiekowej, jednak ceny wersji elektronicznych książek wciąż są tylko niewiele niższe od tych tradycyjnych. Dostęp na dużą skalę do e-booków z beletrystyką w bibliotekach publicznych w najbliższym czasie to na razie rzecz mało realna, jeśli mamy na myśli pozycje, co do których prawa autorskie jeszcze nie wygasły. Problemem nadal jest zmieniający się kanon lektur szkolnych, co nie tylko utrudnia bibliotekarzom pracę, ale także obciąża i ogranicza instytucję finansowo. Co chwilę pojawia się bowiem nowa grupa książek dla uczniów, na którą trzeba przeznaczyć środki, blokując tym samym zakup innych pozycji. Część bibliotek zauważa również problem z dostępnością dobrze wydanych i jednocześnie atrakcyjnych cenowo lektur szkolnych.

7.4. Przykłady form pracy z dziećmi i młodzieżą

Wśród priorytetowych działań bibliotek publicznych od dawna znajduje się animacja czytelnictwa dzieci i młodzieży. Sprawdzonym i jednym z najczęściej praktykowanych sposobów na promowanie literatury dziecięcej wciąż pozostaje głośne czytanie, podczas którego buduje się więź między czytającym a dzieckiem, mali słuchacze zaś uczą się ufności i otwartości we wzajemnych kontaktach, nabywając jednocześnie umiejętność łatwiejszego przyswajania informacji. Przedstawiciele najmłodszych grup wiekowych chętnie przychodzą do bibliotek na spotkania z przedstawicielami przeróżnych zawodów, szczególnie tych najbardziej charakterystycznych, znanych maluchom z książeczek, takich jak lekarz, strażak, a także listonosz czy stewardessa. Pozostając przy spotkaniach - to przede wszystkim w bibliotece publicznej najmłodszy mają szansę poznać autorów literatury dziecięcej, którzy z niezwykłą fantazją potrafią zaciekać, rozbawić, a tym samym wzmocnić więź pomiędzy małym czytelnikiem a książką. Popularne formy pracy z dziećmi to także wszelkiego rodzaju konkursy, quizy, krzyżówki literackie, wyświetlanie filmów i prezentacji edukacyjnych, a także organizowanie dziecięcych Dyskusyjnych Klubów Książki. Podczas organizowanych lekcji bibliotecznych dzieci uczą się

korzystać z biblioteki, m.in. jak zachowywać się w czytelni, jak szukać i wypożyczać książki. Lekcje w placówkach często podejmują także tematykę dotyczącą regionu – młody człowiek dowiaduje się, skąd pochodzi, poznaje swoje miasto, województwo, kraj i świat. Biblioteki organizują najmłodszym mnóstwo spotkań, zajęć, a także wycieczek podczas wakacji i ferii, współpracują z teatrami, muzeami i wieloma innymi instytucjami. Wypełniając dzieciom czas, wprowadzają je w świat kultury. W placówkach organizowane są ponadto, cieszące się ogromną popularnością i niezwykle rozbudzające wyobraźnię, imprezy nocne. Przykładowo w samym Chorzowie dzieci uczestniczyły w Nocy z Andersenem, Nocy z Indianą Jonesem, Nocy z Hobbitem, Nocy z Wikingami.

W 2011 roku biblioteki organizowały nie tylko imprezy i spotkania własne, ale obchodziły uroczystości ogólnopolskie oraz międzynarodowe. I tak w 2011 roku zorganizowano m.in.: Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom – Cała Polska Czyta Dzieciom, Ogólnopolski konkurs literacko-plastyczny „Znasz li ten kraj”, Międzynarodowy dzień języków obcych, Noc z Andersenem, Dzień Bezpiecznego Internetu, Światowy Dzień Pluszowego Misia, Festiwal Nordalia, Światowy Dzień Praw Dziecka. W czerwcu odbyły się organizowane przez Bibliotekę Śląską, trwające trzy dni, Literackie Fanaberie (tym razem w odsłonie łobuzerskiej), w które zaangażowało się wiele bibliotek odwiedzanych w ramach imprezy przez Joannę Olech, Michała Rusinka oraz Wojciecha Widłaka. Wielki finał przedsięwzięcia został zorganizowany w Jastrzębiu-Zdroju, gdzie na dzieci czekały liczne atrakcje, takie jak występy na scenie, pokazy szczudlarzy, malowanie twarzy, konkursy z nagrodami książkowymi, pokaz baniek mydlanych, a także kiermasz książek, na którym każdy mógł kupić ciekawą książkę w okazyjnej cenie.

Wybrane przykłady pracy z dziećmi i młodzieżą w bibliotekach publicznych województwa śląskiego w 2011 roku:

Biblioteka	Podjęmowana inicjatywa
Będzin	VII Festiwal Modeli Redukcyjnych – Będzin 2010 (we współpracy z Ośrodkiem Kultury w Będzinie) Będziński SMOK – happening artystyczny Sieciaki – nowy cykl zajęć edukacyjnych dla dzieci z zasad bezpiecznego korzystania z Internetu organizowanych w ramach Dnia Bezpiecznego Internetu – „Kawiarenka Przyjazna Dzieciom”
Bielsko-Biała	Świat wokół nas – zagrożenia – program realizowany wraz z policją Mini Akademia Sztuk Wszelakich – wdrożenie pilotażowego programu adresowanego do najmłodszych czytelników
Bytom	Wyklejanki Szymborskie w ramach współpracy w projekcie pn. Jesień z noblistami (nie tylko) w bibliotece – wykonywanie kolaży inspirowane twórczością Wisławy Szymborskiej
Chorzów	Spotkanie z Andrzejem Grabowskim – autorem programów Tik Tak, Budzik, Wyprawy Profesora Ciekawskiego Warsztaty przyrodnicze Muminki odkrywają świat przyrody – w ramach Festiwalu Nordalia
Czeladź	Miś Uszatek i jego przyjaciele – cykl lekcji bibliotecznych z okazji 100. rocznicy urodzin Czesława Janczarskiego
Dąbrowa Górnicza	Klub walki z nudą – kontynuacja spotkań – gry, zabawy, dostarczające rozrywki i wiedzy
Gliwice	Książkowy przysmak lata – zabawa literacka polegająca na tym, że młodzi czytelnicy polecali książki swoim rówieśnikom, dzięki czemu powstała lista pozycji wartych przeczytania
Jastrzębie-Zdrój	Jastrzębska Ofensywa Literatury – projekt promujący czytelnictwo w środowisku lokalnym, w ramach którego odbyły się ciekawe spotkania autorskie m.in. z Marcinem Pałaszem i Anną Onichimowską
Jaworzno	Wieczór detektywów – wspólne czytanie, zabawy, konkursy, pogadanki
Katowice	Imprezy dla dzieci z okazji 85. urodzin Kubusia Puchatka i 73. rocznicy polskiego wydania Kubusia Puchatka Eskimos czyta i wita! – zabawa z książkami podróżniczymi, mapą i kompasem
Krupski Młyn	Krzesłowisko – działania twórcze ze starymi krzesłami Gimnazjalne rozmaitości – konkurs artystyczny, temat edycji: „Pamiętajcie o ogrodach...” (kategorie: literacka, plastyczna)
Łaziska Górne	Przedstawienie pt. „Tajemnicze Święta skrzata” w wykonaniu krakowskiej grupy teatralnej Maska
Mikołów	Felix, Net i Nika – nie znika – konkurs literacki dla szkół podstawowych
Mysłowice	Bajki europejskie – Krecik i przyjaciele – cykl spotkań dla przedszkolaków, podczas których dzieci poznawały bohaterów bajek czeskich
Orzesze	Poznajemy kraje Unii Europejskiej – zajęcia, podczas których dzieci mogły dowiedzieć się ciekawych rzeczy o obyczajach, kulturze, historii i kuchni wybranych krajów
Pawłowice	Noc z baśniami – impreza nocna pn. Wyprawa po skarb, zorganizowana przez jedną z filii.

	W średniowiecznym młynie papierniczym – pokaz i warsztaty historyczne dla młodzieży gimnazjalnej
Radlin	Piknik z okazji Dnia Dziecka – wspólne czytanie książek, postacie z bajek, dmuchany zamek, malowanie twarzy
Radzionków	Plecaczki z ...niespodzianką – akcja wspólnego, rodzinnego czytania. Dzieci otrzymywały plecaki z książkami, w celu rozbudzenia w nich zapału do czytania.
Ruda Śląska	Spotkania z ciekawymi ludźmi – przedsięwzięcie kierowane do młodzieży, dzięki któremu młodzi ludzie mogli poznać ciekawe osoby
Rydułtowy	Każdy zawód jest ciekawy – projekt dla dzieci młodszych, mający zapoznać maluchów z popularnymi zawodami
Świętochłowice	Rozpoczęcie działalności w ramach Klubu Młodego Artysty PLASTUŚ, w którym dzieci wykonują prace manualno-plastyczne
Tarnowskie Góry	Śląskie tradycje i zwyczaje – spotkanie z Gertrudą Kuhną, występ grupy muzycznej „Fleciki”
Wilkowice	Spotkanie z pisarką Roksaną Jędrzejewską-Wróbel
Wisła	Spotkanie dla dzieci z prezesem PZN Apoloniuszem Tajnerem
Wodzisław Śląski	Książkowy zawrót głowy – projekt dofinansowany przez MKiDN, w ramach którego odbyło się 8 spotkań autorskich (m.in. z Ewą Chotomską i Barbarą Gawryluk)
Zawiercie	Nawiązanie współpracy z lektorami ze szkoły językowej, którzy czytali dzieciom bajki w języku angielskim

7.5. Dyskusyjne Kluby Książki

Dyskusyjny Klub Książki to wspólny projekt Instytutu Książki i bibliotek wojewódzkich współfinansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach wieloletniego, ogólnopolskiego programu promocji czytelnictwa i wsparcia sektora książki „Tu Czytamy!”. DKK działają przy bibliotekach różnego stopnia – od bibliotek wojewódzkich po filie biblioteczne w małych miejscowościach. Klubami w obrębie jednego województwa opiekuje się koordynator wojewódzki. Projekt adresowany jest przede wszystkim do czytelników korzystających z bibliotek publicznych. Oparty jest również na założeniu, że są potrzebne miejsca, w których można w sposób swobodny rozmawiać na temat wspólnie czytanych książek. Członkiem klubu może zostać każdy – niezależnie od wieku, zainteresowań czy wykształcenia. Nie trzeba znać się na literaturze, by odkrywać jej piękno. Liczy się pasja czytania, ochota na rozmowę o tym, co czytamy, a także chęć poznawania nowej literatury. Dyskusyjne Kluby Książek zapewniają dostęp do najnowszych oraz najciekawszych książek pojawiających się na rynku czytelnictwa, umożliwiają ponadto spotkania z ich autorami. Tego typu imprezy prowadzą zwykle bibliotekarze. To oni aktywizują czytelników do uczestnictwa w klubach, próbując zburzyć stereotypy nudnych spotkań literackich. Miłośnicy dobrej książki mogą zarówno czerpać przyjemność z wymiany poglądów o literaturze, jak również dowiedzieć się nowych ciekawych rzeczy, które przeplatają się w książkach i w naszym codziennym życiu. Podczas dyskusji nie ocenia się gustów czytelnictwa, swobodnie skłania się do głębszych przemyśleń nie tylko nad tematyką omawianych książek, ale też nad życiem w ogóle. Udział w klubach dyskusyjnych to przyjemnie i zarazem pożytecznie spędzony czas.

W 2011 roku w województwie śląskim działały 83 Dyskusyjne Kluby Książki, w tym 24 dziecięce. Spotkania organizowane były w Będzinie, Bielsku-Białej, Bytomiu, Cieszynie, Czeladzi, Częstochowie, Dąbrowie Górniczej, Gliwicach, Jaworznie, Katowicach, Knurowie, Mysłowicach, Piekarach Śląskich, Porębie, Raciborzu, Radzionkowie, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Siemianowicach Śląskich, Sławkowie, Tarnowskich Górach, Tychach, Ustroniu, Wodzisławiu Śląskim, Zabrze, Zawierciu, Żorach, Żywcu, Czerwionce-Leszczynach, Kłobucku, Łazach, Pilicy, Bestwinie, Krzyżanowicach, Przystajni, Radziechowach-Wieprzu, Świerklańcu, Wilkowicach.

Ciekawostką, napawającą optymizmem, jeśli chodzi o rozwój czytelnictwa, jest to, że kilka bibliotek utworzyło nawet kluby nieformalne, które planują zarejestrować swoją działalność w 2012 roku (np. w Bojszowach, Jastrzębiu-Zdroju, Krzepicach, Ornontowicach). Przy miejskich bibliotekach publicznych w 2011 roku działało 67 klubów, w tym 22 dziecięce. Przy miejsko-gminnych bibliotekach utworzyło się 7 klubów dyskusyjnych (w tym 2 dziecięce), a przy gminnych bibliotekach powstało ich 8 (wszystkie dla dorosłych czytelników). W Żorach powstał ponadto anglojęzyczny klub dyskusyjny pn. „Chatting with tea”. Na spotkania klubowe przychodziło najczęściej od 3 do 15 stałych uczestników w różnym wieku, a w ciągu roku odbywało się zwykle od 8 do 10 spotkań w klubie.

W ramach towarzyszącego projektowi programu „Autor na żądanie” klubowicze mogli spotkać się z wybranym przez siebie polskim pisarzem. Na spotkaniach autorskich w naszym województwie gościli m.in. W. Kuczek, M. Kalicińska, J. Fedorowicz, E. Lipska, M. Bruczkowski, M. Czuba, B. Rybałtowska, M. Rusinek, J. Hugo-Bader.

Efektami działalności wielu klubów były przeróżne warsztaty, wystawy, wykłady na temat twórczości wybranych pisarzy

(w ubiegłym roku w wielu śląskich DKK miały miejsce spotkania z okazji obchodów Roku Miłosza). Organizowano wyjścia i wycieczki, spotkania plenerowe, a także gry edukacyjne i planszowe dla dzieci i młodzieży. Kilka klubów wzięło udział w Targach Książki w Katowicach. Tam, gdzie działalność okazała się wyjątkowo prężna, powstawały także dodatkowe sekcje. I tak np. w Czeladzi utworzyły się: Sekcja Teatralna oraz Dyskusyjny Klub Filmowy. Jeśli chodzi o działalność DKK w województwie śląskim, póki co można mówić o tendencji wzrostowej - w większości przypadków idea klubów sprawdza się znakomicie, stając się atrakcyjną alternatywą na spędzanie wolnego czasu przez społeczności lokalne.

7.6. Obsługa czytelnicza specjalnych grup użytkowników bibliotek

W wielu bibliotekach publicznych województwa śląskiego ważną częścią działalności jest współpraca z czytelnikiem o specjalnych potrzebach. W ten sposób biblioteki realizują jedno ze swoich istotnych zadań – przeciwdziałają wykluczeniu z życia kulturalnego osób niepełnosprawnych i seniorów. Także w zakresie pracy na rzecz najmłodszych czytelników zauważyć można aktywność bibliotek. Przygotowuje się wiele inicjatyw adresowanych właśnie do dzieci i młodzieży, w ramach których wykorzystywana jest m.in. terapeutyczna funkcja literatury.

Śląskie biblioteki publiczne prowadzą 15 filii szpitalnych. Dzięki temu osoby przebywające w szpitalach mają dostęp do literatury. W większości wymienionych poniżej placówek działalność bibliotekarzy nie ogranicza się jedynie do udostępniania książek i czasopism. Prowadzone są dla pacjentów warsztaty biblioterapeutyczne oraz dyskusje na temat literatury. Bibliotekarze podkreślają specyfikę pracy z osobami przebywającymi w szpitalu, konieczna jest tu bowiem większa niż zazwyczaj empatia i cierpliwość dla czytelnika.

Jednocześnie bibliotekarze wskazują trudności z jakimi borykają się w tego typu filiach: niedobór kadry pracowniczej, rażąco mały metraż pomieszczeń udostępnianych bibliotekom przez szpitale a także brak specjalistycznej literatury z zakresu medycyny, z której mogliby korzystać pracownicy szpitali.

W tabelach poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby czytelników oraz wypożyczeń w filiach i punktach bibliotecznych w szpitalach, domach opieki oraz aresztach.

Tabela 1. Biblioteki szpitalne w województwie śląskim:

Biblioteki szpitalne		Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1.	Będzin	203	6714
2.	Bytom	F.18	2880
3.		F.24	2469
4.	Czeladź	162	291
5.	Dąbrowa Górnicza	154	5437
6.	Jaworzno	847	8833
7.	Katowice	F.34	11720
8.		F.38	7036
9.	Racibórz	280	5892
10.	Rydułtowy	284	2413
11.	Siemianowice Śląskie	265	2478
12.	Tychy	1635	36349
13.	Ustroń	F.1	3311
14.		F.2	8109
15.	Wodzisław Śląski	266	2255
SUMA		9922	106187

Tabela 2. Punkty biblioteczne prowadzone przez biblioteki publiczne województwa śląskiego przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników.

Punkty biblioteczne przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników		Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Ogólnym w Bielsku-Białej	1280	1280
2.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Wojewódzkim w Bielsku-Białej	415	3990
3.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Pediatrycznym w Bielsku-Białej	279	1366
4.	Punkt biblioteczny w Diecezjalnym Ośrodku Wspierania Rodzin w Bielsku-Białej	48	182
5.	Punkt biblioteczny w Areszcie Śledczym w Bielsku-Białej	147	3135
6.	Punkt biblioteczny w Domu Pomocy Społecznej „Kombatant” w Bytomiu	26	635
7.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Powiatowym w Mikołowie	51	143
SUMA		2246	10731

Stanowiska komputerowe oraz specjalistyczny sprzęt techniczny przystosowany do potrzeb osób z dysfunkcją wzroku stanowi wyposażenie wielu bibliotek publicznych województwa śląskiego.

Duża liczba spośród nich udostępnia swoim czytelnikom urządzenie „czytacz” służące do nagrywania i odtwarzania książki audio za pomocą karty CompactFlash, np. Będzin, Dąbrowa Górnicza, Mysłowice, Rybnik.

Wśród bibliotek dysponujących wyżej wymienionym sprzętem specjalistycznym wskazać można między innymi biblioteki:

- Bielsko-Biała – komputer z przystawką głośnomówiącą oraz czytnik ekranowy JAWS,
- Dział Udostępniania i Informacji Naukowej Biblioteki Śląskiej posiada urządzenie „autolektor”, które skanuje i odczytuje tekst czarno drukowy,
- Jaworzno, Katowice – specjalistyczny program komputerowy przeznaczony dla osób z dysfunkcją wzroku Window Eyes,
- Siemianowice Śląskie – specjalistyczny program komputerowy DUAL czytający ekran za pomocą mowy syntetycznej (screen reader) i powiększający,
- Żory – powiększalnik druku.

W ramach edukacji czytelniczej biblioteki organizują: konkursy, lekcje biblioteczne, wystawy, prezentacje, głośne czytania skierowane do specjalnych grup odbiorców. Pensjonariusze Domów Pomocy Społecznej oraz uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej mają możliwość promowania swej twórczości dzięki organizowanym przez biblioteki wystawom prac plastycznych.

Biblioteki prowadzą również regularną współpracę z Uniwersytetami Trzeciego Wieku, m.in. Czeladź, Jaworzno, Siemianowice Śląskie, a także Zakładami Karnymi, m.in. Wojkowice.

Większość bibliotek prowadzi bezpłatne wypożyczanie zbiorów bibliotecznych na telefon. Ponad 40% bibliotek publicznych w naszym województwie deklaruje wykonywanie dla specjalnych grup czytelników usługi „Książka na telefon”. Z tej formy wypożyczeń mogą korzystać osoby starsze i niepełnosprawne, które ze względu na stan zdrowia mają utrudniony dostęp do biblioteki. Dzięki temu czytelnicy starsi i/lub niepełnosprawni mogą korzystać ze zbiorów bibliotecznych bez wychodzenia z domu. Zamówione książki dostarczają takim czytelnikom bibliotekarze lub wolontariusze. Często praktyką jest również przekazywanie książek wyżej wymienionym osobom za pośrednictwem krewnych oraz znajomych.

Coraz większą popularnością cieszą się wśród czytelników książki do słuchania. Działy książki mówionej posiada większość bibliotek na terenie województwa śląskiego. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom czytelników specjalnych grup biblioteki zaopatrują swoje zbiory w specjalne serie wydawnicze, takie jak „Duże litery” przeznaczone dla czytelników mających problemy ze wzrokiem, mianowicie osób starszych, z wadami wzroku oraz chorych. Odnosić również należy, że niektóre z bibliotek zaopatrzone są w publikacje elektroniczne. E-booki wchodzą

w skład zbiorów bibliotek w Będzinie, Częstochowie, Gliwicach oraz Żywcu.

Ważnym zadaniem bibliotek jest także upowszechnianie nowoczesnych środków przekazu. W minionym roku około 30 bibliotek publicznych z terenu województwa śląskiego prowadziło dla seniorów szkolenia z zakresu obsługi sprzętu komputerowego oraz korzystania z Internetu.

Tabela3. Przykładowe działania bibliotek województwa śląskiego na rzecz specjalnych grup odbiorców.

Biblioteka	Podjęte działanie na rzecz specjalnych grup użytkowników
MBP w Mysłowicach	Od biblioterapii do aktywizacji zawodowej – cykl zajęć mających na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych
GBP w Jelesni	Gdyby wiedza tubylców naszej gminy przepadła to wraz z nią przepadnie jej dusza i serce – cykl spotkań, na których seniorzy dzielą się wspomnieniami z II wojny światowej, oglądają dokumentację i zdjęcia
MBP w Sosnowcu	Pasje i uspokojenia – spotkanie z okazji Dnia Seniora Salonik literacki – spotkania literackie adresowane do pensjonariuszy DPSów
MBP w Piekarach Śląskich	Zobacz jaki jestem zdolny – cykliczny konkurs recytatorski adresowany do uczniów szkół specjalnych
PiMBP w Rybniku	Wojewódzki Integracyjny Przegląd Widowisk Jasełkowych
MBP w Jastrzębiu-Zdroju	Projekt Czesko-polskie spotkania Seniorów mądre i radosne – realizowany wspólnie z Karwińską Biblioteką Regionalną
Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej	IX Dni Integracyjne – „Zobaczmy siebie” – program integrujący niepełnosprawnych ze społeczeństwem Rozjaśnić mrok w przestrzeni – przegląd twórczości członków Polskiego Związku Niewidomych. Wystawa zorganizowana wspólnie z PZN Okręg Śląski w Bielsku-Białej z okazji 60-lecia Polskiego Związku Niewidomych
MBP w Dąbrowie Górniczej	Senior na topie – całoroczny projekt kulturalno-edukacyjny doskonalący umiejętności z różnych dziedzin życia
PiMBP w Łaziskach Górnych	Na śląską nutę – przedsięwzięte spotkanie muzyczne adresowane do seniorów
GBP w Godowie	Sesja zdjęciowa połączona z wystawą, zorganizowana w ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Przyjaciół i Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych „Razem Rażniej”, adresowana do dzieci z różnymi dysfunkcjami
Biblioteka Śląska w Katowicach	Listy od serca – warsztaty epistolograficzne organizowane w ramach akcji „Marzycielska Poczta” „Mała Galeria” – miejsce promocji sztuki i integracji środowiska osób niepełnosprawnych
MBP w Katowicach	Czytanie jak fruwanie – zajęcia dla dzieci z Ośrodka Rehabilitacyjno-Oświatowego Dziennego Pobytu dla Dzieci Niepełnosprawnych
BM w Cieszynie	Cykliczne warsztaty o charakterze biblioterapeutycznym skierowane do dzieci niepełnosprawnych w ramach programu Czytanie zbliża
MBP w Zabrze	Czytelnia sztuki – cykl spotkań poświęcony odbiorowi sztuki przez osoby z dysfunkcją wzroku za pomocą audiodeskrypcji
MBP w Żorach	Czytanie uzdrawia – współpraca z oddziałem dziecięcym Szpitala Miejskiego w Żorach
MBP w Czechowicach-Dziedzicach	Akademia Pięknego Czasu – cykl warsztatów i spotkań rozwijających umiejętności z różnych dziedzin, w tym: decoupage, frywolitka, nordic walking, nauka języków obcych

Dział Integracyjno-Biblioterapeutyczny Biblioteki Śląskiej w Katowicach spełnia rolę ośrodka metodycznego dla bibliotek samorządowych województwa śląskiego w zakresie czytelnictwa osób niepełnosprawnych.

W dziale prowadzone są zajęcia cykliczne i okolicznościowe o charakterze biblioterapeutycznym, arteterapeutycznym, edukacyjnym oraz integracyjnym dla grup zorganizowanych. Dział współpracuje między innymi z Warsztatami Terapii Zajęciowej, Domami Pomocy Społecznej, Specjalnymi Ośrodkami Szkolno-Wychowawczymi, szkołami z oddziałami integracyjnymi, szkołami podstawowymi oraz grupami przedszkolnymi.

Oprócz różnego typu warsztatów prowadzone są liczne konkursy, między innymi Konkurs Książki Mówionej mający na celu aktywizację czytelnictwa dzieci i młodzieży oraz kreowanie pozytywnych nawyków pamięciowych.

Zgromadzony tu księgozbiór specjalistyczny zawiera książki wydane w systemie brajla oraz różne formy wydawnicze książki mówionej. Ponadto placówka posiada urządzenia służące do odtwarzania książek zapisanych w formacie cyfrowym „czytak”.

W Małej Galerii promowana i prezentowana jest twórczość artystów niepełnosprawnych.

7.7. Współpraca z bibliotekami i instytucjami zagranicznymi

Naturalnym partnerem różnorodnych działań bibliotek w miejscowościach nadgranicznych są biblioteki z krajów ościennych. Dla bibliotek położonych w większej odległości od granicy takimi partnerami są instytucje w miastach partnerskich. W przypadku województwa śląskiego kilkanaście bibliotek nawiązało kontakty z bibliotekami i innymi instytucjami zagranicznymi. Bibliotekami, z którymi najchętniej współpracują polskie biblioteki województwa śląskiego są biblioteki czeskiego i słowackiego pogranicza.

Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej w ramach współpracy z Żyliną (Słowacja) i Frýdkiem-Místkiem (Czechy) od kilku lat organizuje międzynarodowy konkurs „Tworzymy własne wydawnictwo”, którego finał odbywa się co roku w innej bibliotece. Ponadto biblioteka podpisała umowę z biblioteką powiatu Jász-Nagykun-Szolnok (Węgry). W ramach współpracy biblioteki organizują wymianę książek, odbywają się wyjazdy studyjne, przygotowywane są dni kultury czeskiej, słowackiej i węgierskiej.

Dla Biblioteki Miejskiej w Cieszynie najbliższym partnerem jest biblioteka w czeskim Cieszynie, z którą współpracuje od 1991 roku, organizując wiele wydarzeń o charakterze kulturalno-edukacyjnym, w tym Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą. Cieszyńska biblioteka współpracuje także z biblioteką w Karwinie (Czechy) przy organizacji imprez kulturalno-edukacyjnych oraz wymianie źródeł informacji.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju już w latach 90 XX wieku nawiązała kontakt z biblioteką w Karwinie, a współpraca obu bibliotek polega m.in. na wspólnych inicjatywach takich jak zrealizowany w 2011 projekt „Czesko-polskie spotkania seniorów – mądre i radosne”, którego głównym celem była aktywizacja kulturalna seniorów poprzez zaproszenie ich do udziału w spotkaniach i wykładach poświęconych regionom, gwarze, zwyczajom kulinarnym, humorze i tradycjom górniczym.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim także współpracuje z biblioteką w Karwinie, a polega ona na udziale w projektach, spotkaniach i imprezach.

Z początkiem lat 90 ubiegłego wieku Żywiecka Biblioteka Samorządowa nawiązała kontakt z Kysucką Kniżnicą w Čadcy (Słowacja). W ramach współpracy prowadzono wiele wspólnych konkursów i spotkań, a w ubiegłym roku biblioteka żywiecka była partnerem w projekcie „Literackie reminiscencje”, realizowanym przez bibliotekę w Čadcy.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu od ponad 10 lat współpracuje z Biblioteką w Opawie (Czechy). W ramach współpracy w zaprzyjaźnionych bibliotekach odbywa się co roku: Dzień Polski w Bibliotece w Opawie oraz Dzień Czeski w Bibliotece w Raciborzu. Biblioteka będąca gościem przygotowuje dla gospodarzy oraz innych uczestników spotkania, zajęcia promujące swoją bibliotekę, miasto, kulturę narodową czy też tradycje i obyczaje.

Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach współpracuje z biblioteką w Orłowej (Czechy) i w Martinie (Słowacja). W ramach współpracy realizowane są wspólne projekty adresowane do osób dorosłych („Zysk z dojrzałości. Aktywizacja społeczno-kulturalna osób w wieku 45+”) oraz dzieci („Wszystkie strony kultury”).

W ramach projektu „Poznajcie Region Trójstyku” pracownicy Gminnej Biblioteki Publicznej w Istebnej nawiązały współpracę z Biblioteką w Mostach k/Jablunkova (Czechy), z którą organizują wspólne konkursy przeznaczone dla dzieci i młodzieży.

Gminna Biblioteka Publiczna w Łodygowicach nawiązała kontakty ze swym odpowiednikiem w Námestovie (Słowacja). Co roku przedstawiciele bibliotek spotykają się, wymieniają literaturę i zapraszają na imprezy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Węgierskiej Górze w ramach współpracy z Biblioteką w Mostach k/Jablunkova (Czechy) prowadziła kurs j. czeskiego dla dzieci polskich, zajęcia teatralne, których rezultatem był wyjazd dzieci z przedstawieniem do biblioteki czeskiej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Rydułtowach współpracuje z polską szkołą w Orłowej (Czechy) m.in. poprzez przekazywanie im literatury w języku polskim.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Będzinie w ramach programu Comenius Regio kontynuowała projekt „Świadomość kulturalna i wymiana umiejętności”, realizowany z hrabstwem Fife (Szkocja), a który służył wymianie doświadczeń i informacji na temat migracji Polaków do Szkocji oraz możliwości edukacji międzypokoleniowej. Biblioteka współpracuje także z bibliotekami miast partnerskich: Kaisiadorys (Litwa), Iżewsk (Rosja) i Tatabanya (Węgry), w ramach której dzieci z tych miejscowości miały możliwość udziału w kolejnej edycji powiatowego konkursu ekologicznego organizowanego przez bibliotekę.

Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu prowadzi ożywioną wymianę korespondencji oraz publikacji poświęconych historii i kulturze Górnego Śląska z Forschungsstelle Ostmitteleuropa w Dortmundzie. Biblioteka utrzymuje kontakty z Instytutem Stosunków Międzynarodowych „Most” w Recklinghausen (Niemcy), których wynikiem była wizyta artysty Isidora Kogansa prezentującego swe obrazy w bibliotecznej galerii „Rotunda”.

Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach podpisała umowę o współpracy z Lwowską Akademią Sztuk Pięknych. Obejmuje ona wystawy exlibrisów we Lwowie, udział we wspólnych projektach i programach, wymianę wystaw i doświadczeń oraz publikacji.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku nawiązała nieformalną współpracę z grupą Fotoklub Art Collegium we Frýdku-Místku organizując wystawy fotograficzne, które są okazją do międzynarodowych spotkań miłośników fotografii.

Inną formą współpracy międzynarodowej są wizyty studyjne grup studentów w Gminnej Bibliotece Publicznej w Gierałtowicach. Program Study Tours to Poland jest częścią Programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności „Przemiany w Regionie”. Program stwarza możliwość studentom z Białorusi, Mołdowy, Ukrainy i Federacji Rosyjskiej poznania polskich rówieśników, środowisk akademickich, organizacji obywatelskich oraz brania udziału w wykładach, seminariach i imprezach kulturalnych.

